

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 18.12.2007
KOM(2007) 808 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

FINANSINIS ŠVIETIMAS

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

FINANSINIS ŠVIETIMAS

1. ĮVADAS

Finansinis švietimas kiekvienam sudaro sąlygas gerinti supratimą apie finansų produktus bei sąvokas ir plėtoti įgūdžius, būtinus savo finansiniam raštingumui didinti, t. y. žinoti apie finansinę riziką bei galimybes ir renkantis finansines paslaugas priimti pagrįstus sprendimus. Tai – mokymasis visą gyvenimą. Finansiniu švietimu papildomos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vartotojams būtų tinkamai teikiama informacija, apsauga ir konsultacijos¹. Visos šios politikos sritys yra viena iš priemonių, kuriomis vartotojams suteikiama daugiau galių atsižvelgti į savo finansines aplinkybes ir priimti geriausius sprendimus.

Kelios tarptautinės nuomonės apklausos parodė, kad apskritai vartotojai menkai išmano finansų reikalus ir turi nedaug pagrindinių ekonomikos žinių. Kartu piliečių švietimas finansų klausimais tampa vis svarbesnis, nes dėl naujovių ir globalizacijos siūlomos finansinės paslaugos yra įvairesnės ir sudėtingesnės. Apie problemos mastus primena ir šiuo metu JAV antrinėje hipotekinių paskolų rinkoje patiriami sunkumai, susiję su tuo, kad daug vartotojų paėmė paskolas, kurių nebepajėgia gražinti – tai iš dalies lėmė siūlomo produkto neišmanymas. Pagrindinį vaidmenį turėtų vaidinti valstybės narės, o Europos Sąjunga gali joms padėti.

Gero finansinio švietimo svarba pripažinta pasaulyje ir Europos Sąjungoje; tai aptariama Baltojoje knygoje „2005–2010 m. finansinių paslaugų politika“², 2007 m. gegužės mėn. Žaliojoje knygoje dėl mažmeninių finansinių paslaugų³ ir 2007 m. liepos mėn. priimtoje Europos Parlamento rezoliucijoje dėl finansinių paslaugų politikos⁴. Finansinio švietimo klausimas taip pat iškeltas 2007 m. gegužės 8 d. ECOFIN tarybos išvadose, kuriose Taryba valstybes nares ragina „reikšmingai padidinti pastangas, kartu atitinkamai remiantis pačios finansų pramonės pareigomis ir iniciatyvomis, kad namų ūkiai suprastų poreikį gauti tinkamą informaciją ir žinias, siekiant pagerinti jų pasirengimą, tuo pačiu išlaikant tinkamą investuotojų apsaugą“.

¹ ES finansinių paslaugų teisės aktai yra pagrįsti vartotojų informavimo ir apsaugos principais. Pavyzdžiui: Finansinių priemonių rinkų direktyva, kurioje pateiktos mažmeninių investuotojų apsaugos nuostatos; dabar atliekama kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektų direktyvų peržiūra, įskaitant supaprastintą prospektą; Direktyvos dėl vartojimo kredito, nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir draudimo tarpininkų; Baltojoje knygoje dėl hipotekinių kreditų pateikti pasiūlymai, skirti sudaryti sąlygas vartotojams perkant finansinį produktą priimti teisingus sprendimus. Komisija ketina 2008 m. atlikti tarpsektorinę studiją dėl ES finansinių paslaugų teisės aktuose nustatytų informacijos reikalavimų tinkamumo ir nuoseklumo; šių reikalavimų tinkamumas ir nuoseklumas taip pat peržiūrėtas vertinant su tuo susijusias specialias taisykles.

² KOM(2005) 629.

³ KOM(2007) 226.

⁴ P6_TA-PROV(2007)0338/A6-0248/2007.

Komisija ataskaitoje „Bendroji rinka XXI a. Europai“⁵ paskelbė, kad finansinis švietimas yra glaudžiai susijusi su jos pastangomis užtikrinti, kad bendroji rinka galėtų būti tiesiogiai naudinga Europos piliečiams, visų pirma sudarydama jiems sąlygas ne tik rinktis, kur pirkti geriausias finansines paslaugas (nesvarbu, ar savo valstybėje narėje, ar kitoje), bet ir suprasti esminius asmeninių finansų pagrindus.

Šio komunikato tikslas – padėti suinteresuotosioms šalims rengti finansinio švietimo schemas ir tuo tikslu:

- informuoti visuomenę, kad reikia spręsti menkų finansų srities žinių problemą;
- skatinti ir propaguoti aukštos kokybės finansinį švietimą Europos Sąjungoje, įskaitant dalijimąsi gera patirtimi;
- rengti tam tikras praktines priemones šiems tikslams pasiekti.

2. DIDĖJANTI FINANSINIO ŠVIETIMO SVARBA

Finansinių paslaugų sektorius greitai kinta. Diegiamos naujovės ir globalizacijos procesai lemia tai, kad žmonės gali rinktis vis įvairesnius produktus ir paslaugas, sukurtus įvairiems poreikiams įvairiomis aplinkybėmis tenkinti. Technologijų pažanga, nauji elektroniniai paslaugų teikimo kanalai ir finansų rinkų integracija lėmė, kad padaugėjo siūlomų paslaugų ir jų teikimo būdų. Tačiau daugeliui piliečių produktai yra per daug sudėtingi, o jų būsimus rezultatus sunku įvertinti. Informacijos asimetrija išlieka didelė – net palyginti paprasti finansiniai produktai gali pasirodyti gana sudėtingi vidutiniam piliečiui, kuris turi mažai arba apskritai neturi finansų srities žinių. Iš naujausių nuomonės apklausų rezultatų galima spręsti apie vartotojų patiriamų problemų mastą.

- **Žmonėms sunku suprasti finansų reikalus.** Žmonės vis dažniau pripažįsta, kad jiems trūksta tam tikrų esminių įgūdžių, kad galėtų tvarkyti ir suprasti finansų reikalus. Nuo to gali labai priklausyti jų gebėjimas bendrauti su paslaugų teikėjais ir susitarti dėl geriausių sąlygų. Apklausa Vengrijoje parodė, kad vartotojai nežino pagrindinių finansų srities terminų – 70 % respondentų nežinojo, ką reiškia „infliacija“⁶. Apklausa Prancūzijoje, Ispanijoje ir Italijoje taip pat parodė, kad didelė dalis mažas pajamas gaunančių žmonių nekreipia dėmesio į tai, kad įvairių finansų įstaigų kainos ir sąlygos skiriasi, ir negalėjo jų įvertinti⁷.

⁵ KOM(2007) 724, SEK(2007) 1520.

⁶ Gecser, *Presentation on 8 steps to teach young Hungarians to use their money in a smart way*, Finansinių gebėjimų konferencija, Briuselis, 2007 m. kovo 28 d.

⁷ Nieri, *Access to Credit: the Difficulties of Households, New Frontiers in Banking Services: Emerging Needs and Tailored Products for Untapped Markets*, Springer Verlag: Berlynas, 2006 m.

- **Žmonės dažnai pervertina savo supratimą apie finansines paslaugas.** Vartotojai vargu ar bus imlūs finansiniam švietimui, jei nesupras, kad jis jiems svarbus. Todėl pirmasis žingsnis – geriau informuoti tuos žmones, kurie nežino, kad jie neišmano finansų klausimų. Apklausų JAV respondentai išreiškė pasitikėjimą savo žiniomis apie finansų reikalus, bet patikrinus paaiškėjo, kad jų išmanymas nedidelis⁸. Apklausoje Australijoje du trečdaliai respondentų manė esą finansiškai raštingi, bet tik apie ketvirtadalį iš jų suprato, kas yra sudėtinės palūkanos⁹.
- **Daugelis nesugeba planuoti ateities arba pasirinkti jų poreikius atitinkančių produktų.** Tai reiškia, kad tiems žmonėms kyla didesnis pavojus išsiskolinti ir patirti sunkumų pasikeitus asmeninei padėčiai (pvz., dėl artimųjų netekties, iširusios šeimos arba bedarbystės). Dėl to taip pat sunkiau užsitikrinti pakankamai aukštą gyvenimo lygį išėjus į pensiją. Jungtinėje Karalystėje atlikus apklausą nustatyta, kad neatsižvelgiant į gaunamas pajamas daugelis ateities neplanuoja, o 70 % nėra pasirengę netikėtam pajamų sumažėjimui¹⁰.

Vis dėlto vartotojai nori daugiau sužinoti apie finansų reikalus. Nepaisant įvairių duomenų apie tai, kad vartotojų finansų srities žinios yra menkos, jie vis dažniau mano, kad jiems ir jų šeimoms ku toliau, tuo svarbiau bus suprasti finansų reikalus. Įmonės VISA tyrimu nustatyta, kad, tėvų manymu, tik asmeninė sauga yra svarbiau gerų asmeninių finansinių įgūdžių įgijimą¹¹.

3. EKONOMINIAI IR SOCIALINIAI FINANSINIO ŠVIETIMO PASLAUGŲ TEIKIMO PRIVALUMAI

Tinkamas finansinis švietimas visais piliečių gyvenimo etapais gali būti naudingas bet kokio amžiaus ir bet kokias pajamas gaunantiems žmonėms. Tai taip pat naudinga ekonomikai ir visai visuomenei. Žinoma, reikėtų laikyti, kad finansinis švietimas tik papildo tinkamą vartotojų apsaugą ir atsakingą finansinių paslaugų teikėjų elgseną. Jokiu būdu negalima manyti, kad finansinis švietimas yra vienintelis informacijos asimetrijos tarp vartotojų ir teikėjų problemos sprendimas.

3.1 Nauda piliečiams, visuomenei ir ekonomikai

Nauda piliečiams

Finansinis švietimas gali padėti vaikams suprasti pinigų vertę ir išmokti planuoti biudžetą bei taupyti. Studentams ir jaunimui finansinis švietimas gali suteikti svarbių nepriklausomo gyvenimo įgūdžių, pvz., kaip valdyti ir grąžinti studijų paskolas. Suaugusiems žmonėms jis gali padėti planuoti svarbius gyvenimo įvykius, kaip antai pirkti būstą arba tapti tėvais. Finansiniais klausimais išprusę piliečiai gali geriau finansiškai pasirengti nenumatytoms situacijoms, protingai investuoti ir taupyti pensijai. Finansų srities žinios gali padėti išvengti apgavysčių atliekant mokėjimus. Finansų klausimus išmanantys žmonės geriau pasirenka finansines paslaugas pagal savo poreikius ir yra labiau linkę reaguoti į reguliavimo įstaigų išpėjimus apie riziką. Jie mažiau linkę pirkti produktus, kurių jiems nereikia, būti priversti

⁸ Mandell, *Personal Finance Survey of High School Seniors, The Jumpstart Coalition for Personal Financial Literacy*, 2004 m.

⁹ ANZ Banking Group, *ANZ Survey of Adult Financial Literacy in Australia*, 2003 m.

¹⁰ Financial Services Authority, *Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline*, 2006 m.

¹¹ The Jumpstart Coalition for Personal Financial Literacy, *Making the case for financial literacy*, 2007 m.

pirkti su kitais susietus produktus, kurių nesupranta, arba prisiimti riziką, dėl kurios vėliau galėtų patirti finansinių sunkumų.

Nauda visuomenei

Finansinio švietimo poveikis jaučiamas ne tik tiesiogiai su tuo susijusių asmenų, bet ir plačiau visuomenėje. Jis gali padėti spręsti finansinės atskirties problemas – žmonės, įgiję kokių nors finansų srities žinių, yra kur kas labiau linkę naudotis tradicinių finansų įstaigų paslaugomis, o ne būti priklausomi nuo brangesnių ir didesnės rizikos nepatikimų paslaugų teikėjų arba lupikautojų. Taip piliečiai, net ir gaunantys mažas pajamas, gali būti skatinami planuoti ir taupyti tam tikrą pajamų dalį. Tai gali padėti ugdyti ateities finansininkų įgūdžius.

Nauda ekonomikai

Finansinis švietimas gali prisidėti prie finansinio stabilumo, nes apsišvietę vartotojai gali pasirinkti tinkamus produktus ir paslaugas, kad išsipareigojimų, pvz., susijusių su paskolomis ir hipoteka, nevykdymo lygis būtų žemesnis, o santaupos ir investicijos būtų įvairesnės, taigi ir saugesnės. Tai gali padėti užkirsti kelią tokioms problemoms, kurių 2007 m. kilo JAV antrinėje hipotekinių paskolų rinkoje ir kurios paveikė viso pasaulio finansų rinkas, ar bent jau jas sušvelninti. Finansiškai apsišvietę piliečiai, galintys ieškoti geresnių pigesnių ir tinkamesnių produktų ir paslaugų, gali padėti didinti finansų sektoriaus našumą ir ekonominę gerovę, skatindami didesnę konkurenciją bei naujovių diegimą ir reikalaudami gerinti kokybę bei didinti įvairovę. Piliečiai, kurie įgyja pasitikėjimo investicijų srityje, gali paskatinti kapitalo rinkų likvidumą, kuri galima panaudoti Europos Sąjungos smulkiam verslui finansuoti – tai yra vienas iš svarbiausių būdų skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą. Aiškios struktūros finansiškai raštingų vartotojų organizacijos taip pat gali būti politinė atsvara reglamentavimo veikloje ir mažinti tikimybę, kad finansų sektorius įgis lemiamą vaidmenį nustatant taisykles. Todėl finansinis švietimas gali turėti skatinamąjį poveikį visai ekonomikai.

Finansinis švietimas gali padėti vartotojams pasirinkti geriausiai jų poreikius atitinkančius produktus, neatsižvelgiant į finansinių paslaugų teikėjo buveinę, ir kartu pasinaudoti bendrosios rinkos galimybėmis. Ir atvirkščiai, didesnis klientų finansinis raštingumas ir pasiryžimas keisti teikėjus taip pat gali paskatinti finansinių paslaugų teikėjus pradėti veiklą naujose kitų valstybių narių rinkose, dėl to išaugtų ir tarpvalstybinės veiklos mastai.

3.2 Finansinis švietimas Europos Sąjungoje

Dviejose naujose išsamiose studijose, kurias finansavo Europos Komisija¹², apžvelgiamos įvairios valstybėse narėse vykdomos finansinio švietimo Europos Sąjungoje iniciatyvos:

- finansinio švietimo veiklą vykdo įvairūs veikėjai – nuo finansinės priežiūros institucijų iki suaugusiųjų švietimo agentūrų; konsultavimo paskolų klausimais įstaigos, socialiniai darbuotojai, finansų sektoriaus federacijos, mikrofinansavimo organizacijos, vartotojų atstovai, švietimo institucijos, atskiros finansų įmonės, aprūpinimo būstu institucijos ir kt. Programų 11 valstybių narių vykdytojai – nacionalinės valdžios institucijos (ministerijos, finansinės priežiūros institucijos, centriniai bankai ir kt.).

¹² *Observatoire du Crédit et de l'Endettement et al, FES - Better access to financial services and financial education (2007 m.), Report of the survey on Financial Education, 2007 m. balandžio mėn., ir Evers & Jung, Survey on Financial Literacy Schemes in the EU27, 2007 m. lapkričio mėn.*

- Finansinis švietimas yra ypač svarbus kai kuriose ES valstybėse narėse, įskaitant Jungtinę Karalystę, Vokietiją, Austriją, Nyderlandus ir Italiją. Daugumoje kitų, įskaitant Graikiją, Bulgariją ir Latviją, finansinio švietimo paslaugos teikiamos ribotai, jei apskritai teikiamos.
- Dažniausiai pasitaikanti finansinio švietimo programų tema – pinigų valdymo pagrindai, pvz., kaip naudotis banko sąskaita. Kitos dažniausiai nagrinėjamos temos – biudžeto planavimo įgūdžiai, įskaitant paskolos ir skolos valdymą. Tokios temos, kaip investavimas, taupymas bei pensijos, draudimas ir rizikos valdymas, pasitaiko rečiau, todėl joms ateityje reikėtų skirti didesnę dėmesį.

Programų tikslinės auditorijos dalijamos vienodai į dvi grupes: vaikai ir jaunimas ir suaugę žmonės. Tik kelios schemos skirtos specifiskesnei auditorijai, pvz.: priešpensinio amžiaus asmenims, moterims, tautinių mažumų atstovams arba mažas pajamas gaunantiems asmenims.

3.3 Teigiamo finansinio švietimo iniciatyvų poveikio vertinimas

Turint omenyje tai, kad elgsenos pokyčiai tampa pastebimi tik per ilgą laiką, esama palyginti nedaug finansinio švietimo programų naudos vertinimų. Siekiant įvertinti, ar finansinio švietimo iniciatyvos tiesiogiai turėjo įtakos tokiems elgsenos pokyčiams, turimi duomenys, susiję, pvz., su vartojimo kredito dydžiu, paskolų negražinimo atvejų skaičiumi, vartotojų skundais ir socialinių išlaidų pokyčiais dėl tarpininkavimo piliečių išsiskolinimo atvejais, gali būti panaudojami tik nedideliu mastu. Finansinio švietimo programos poveikį ir tokius platesnės rinkos įtakos veiksmus kaip antai: užimtumo lygis, darbo užmokesčio didėjimas, finansų srities naujovės ir kt. sudėtinga atskirti nuo asmeninių aplinkybių ir aplinkos, darančių poveikį asmens elgsenai.

Todėl vertinimuose pagrindinis dėmesys skiriamas dalyvavimui atskirose finansinio švietimo programose. Jiems naudojamos tokios priemonės: dalyvių skaičiaus didėjimas, užsakyti leidiniai, apsilankymų interneto svetainėse skaičius, gautos užklauskos ir pan. Veiksminga priemonė, kurią finansinio švietimo paslaugų teikėjai, įskaitant valstybes nares, naudoja naudingumui išmatuoti, yra pradinės apklauskos. Jas atliekant susidaromas momentinis gyventojų finansinio raštingumo vaizdas, jos gali padėti nustatyti prioritetus ir palengvinti pažangos po tam tikro laikotarpio stebėseną.

Taip pat yra įvairių bandymų išnagrinėti elgsenos pokyčius, kuriuos galėjo lemti finansinis švietimas.

- Jungtinės Karalystės finansinio švietimo darbo vietoje programos vertinimai parodė, kad po lankytų seminarų imtis veiksmų (pvz., daryti įnašus pagal savanorišką pensijų sistemą arba apmokėti skolas) ketino 82 % seminarų lankytojų; su jais susisiekius po 3 mėnesių, šiuos ketinimus jau buvo įgyvendinę 60 % seminarų lankytojų¹³.

¹³ Dredge, *Presentation on Financial Capability in the workplace*, Finansinių gebėjimų konferencija, Briuselis, 2007 m. kovo 28 d.

- JAV atliktas tyrimas parodė, kad pasirengimo pensijai seminarų dalyviai paprastai daug dažniau dalyvauja savanoriškose profesinių pensijų schemose ir moka didesnius įnašus pagal šias schemas¹⁴. Kitas tyrimas taip pat parodė, kad tokie seminarai gali daryti teigiamą įtaką tiek grynajai turto vertei, tiek plačiau vertinamam turtui¹⁵.
- JAV ištyrus mažesnes pajamas gaunančių skolininkų konsultavimo prieš įsigyjant būstą veiksmingumą, padarytos išvados, kad galimi skolininkai, kurie prieš pirkdami būstą taip pasikonsultuoja, vidutiniškai 13 % mažiau vėluoja mokėti įmokas už paimtas paskolas¹⁶.

Šie pavyzdžiai rodo teigiamus elgsenos pokyčius, kuriuos gali paskatinti dalyvavimas finansinio švietimo schemose. Komisija ketina skatinti viešai skelbti informaciją apie iki šiol atliktus tyrimus ir vertinimus.

4. VEIKSMŲ ES LYGMENIU APLINKYBĖS

Visiškai atsižvelgdama į valstybių narių kompetenciją teikti švietimo paslaugas, ES parengė tam tikrus veiksmus finansinio švietimo srityje ir gali remti suinteresuotąsias šalis. Be to, Sutarties 153 straipsnyje numatyta, kad, siekdama remti vartotojų interesus, Bendrija padeda skatinti jų teisę į informaciją ir švietimą ir priima priemones, kuriomis remiama, papildoma ir stebima valstybių narių šioje srityje vykdoma politika. Finansinis švietimas taip pat gali būti naudingas kaip bendrosios finansinių paslaugų rinkos ramstis, nes juo padedama piliečiams įgyti daugiau galių ir ieškoti geriausiai jų poreikius atitinkančios finansinės paslaugos neatsižvelgiant į jos teikėjo buveinę. Todėl galima būtų imtis veiksmų ES lygmeniu.

Komisija jau žengė pirmuosius žingsnius, susijusius su finansiniu švietimu. Ji sukūrė svetainę „Dolceta“¹⁷ – vartotojų švietimo priemonę suaugusiems žmonėms. Ši svetainė, kurios turinys išverstas į visas Bendrijos kalbas ir pritaikytas prie specifinių kiekvienos šalies rinkos ypatybių, iš pradžių sukurtas suaugusiųjų švietimo įstaigoms. Vienas iš šio tinklalapio modulių skirtas finansinėms paslaugoms ir aprėpia tokias temas kaip biudžeto planavimas, vartojimo kreditas ir būsto paskolos, mokėjimo priemonės ir investicijos.

Dar viena iniciatyva yra „Europos dienoraštis“¹⁸ – antros pakopos studentams platinamas bukletas informuoti apie jų, kaip vartotojų, teises. Jame yra skirsnis apie pinigus ir skolą, kuriame aiškinama, kaip veikia finansų įstaigos ir produktai, ir iš anksto perspėjama apie pernelyg didelio skolinimosi pavojus.

2007 m. kovo mėn. Komisija surengė konferenciją apie finansinių gebėjimų didinimą, kad pabrėžtų, kaip svarbu teikti aukštos kokybės finansinio švietimo paslaugas ir sudaryti sąlygas keistis gerąja patirtimi¹⁹.

¹⁴ Bayer, Bernheim, Scholz, *The effects of financial education in the workplace: evidence from a survey of employers*, 1996 m. birželio mėn.

¹⁵ Lusardi, *Saving and the effectiveness of Financial Education*, Pension Research Council Working Paper 2003-14, Pension Research Council, 2003 m.

¹⁶ Hirad, Zorn, *Empirical Evidence of the effectiveness of pre-purchase homeownership counselling*, 2001 m. gegužės mėn.

¹⁷ Internetinių vartotojų švietimo priemonių suaugusiems žmonėms kūrimas (angl. *Development of On-Line Consumer Education Tools for Adults*), www.dolceta.eu.

¹⁸ http://ec.europa.eu/consumers/cons_info/consumer_diary_en.htm.

¹⁹ Konferencijos apžvalgą ir skaitytus pranešimus galima rasti šioje svetainėje http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/capability/index_en.htm.

Žaliojoje knygoje „Mažmeninės finansinės paslaugos bendrojoje rinkoje“²⁰ užsimenama, kad siekiant propaguoti finansinį švietimą galima būtų nuveikti daugiau. Šią nuomonę patvirtino didžioji dauguma šiose konsultacijose dalyvavusių respondentų. Daugelis teigė, kad švietimas turėtų likti nacionalinių valdžios institucijų kompetencijoje, ir pasiūlė, kad Komisija padėtų rinkti bei skleisti informaciją apie gerą patirtį ir rengti neįpareigojančius pagalbos finansinio švietimo paslaugų teikėjams principus. Kiti teigė, kad finansinio švietimo nauda bus pastebima tik per ilgą laiką ir kad nederėtų taip nukreipti dėmesio nuo griežtų vartotojų apsaugos nuostatų teisės aktuose, kuriais reglamentuojamos finansinės paslaugos.

5. PAGRINDINIAI AUKŠTOS KOKYBĖS FINANSINIO ŠVIETIMO SCHEMŲ VYKDYMO PRINCIPAI

Remdamasi bendru supratimu apie Europos Sąjungoje jau vykdomas finansinio švietimo schemas, Komisija mano, kad naudinga apibrėžti kai kuriuos principus, kurie padėtų viešosioms institucijoms, finansinių paslaugų teikėjams, vartotojų organizacijoms, darbdaviams ir kitoms suinteresuotosioms šalims, kurios pradeda ir vykdo finansinio švietimo programas²¹. Šiais principais atsižvelgiama į sėkmingos finansinio švietimo strategijos kūrimo koncepcijų ir metodų įvairovę.

1 principas. Finansinis švietimas turėtų būti vykdomas ir aktyviai propaguojamas visą gyvenimą.

Finansinio švietimo paslaugos turėtų būti teikiamos siekiant spręsti su realiais įvykiais piliečių gyvenime susijusius finansinius uždavinius – pradedant nuo tų, kuriuos patiria jaunimas, ir baigiant tais, kurie svarbūs pensininkams. Programos turėtų būti pritaikomos prie piliečių finansinės padėties ir finansinių klausimų išmanymo lygio.

2 principas. Finansinio švietimo programos turėtų būti kruopščiai pritaikytos, kad atitiktų specifinius piliečių poreikius. Siekiant šio tikslo, reikėtų atlikti dabartinio piliečių finansinio informuotumo lygio *ex ante* tyrimą ir nustatyti problemas, kurias reikia spręsti pirmiausia. Programos turėtų būti teikiamos laiku ir lengvai prieinamos.

Finansinis švietimas turėtų atitikti specifinį poreikį – pradedantiems darbinę veiklą asmenims, bedarbiams, planuojantiems šeimą asmenims, jauno amžiaus suaugusiems žmonėms, išsiskolinusiems asmenims ir pan. Svarbu užtikrinti, kad programa būtų suprantamai ir teikiama taip, kad jos naudotojas galėtų pasikonsultuoti ar ja pasinaudoti, kai jam to reikia.

Darbdaviai turėtų apsvarstyti, kaip finansinio švietimo paslaugos galėtų būti teikiamos darbo vietoje, galbūt kartu su informacija apie profesinių pensijų schemas.

3 principas. Ekonomikos ir finansų klausimais vartotojai turėtų būti šviečiami kuo anksčiau, pradedant nuo mokyklos. Nacionalinės valdžios institucijos turėtų apsvarstyti galimybę finansinį švietimą įtraukti į privalomąją mokyklos mokymo programą.

²⁰ KOM(2007) 226.

²¹ Gairės atitinka OECD 2005 m. finansinio švietimo ir informuotumo principus ir gerą patirtį, kuriuos patvirtino visos OECD narės, įskaitant daugelį ES valstybių narių (ši dokumentą galima rasti <http://www.oecd.org/dataoecd/7/17/35108560.pdf>).

Labai svarbu, kad pagrindines ekonomikos ir finansų žinias jaunimas įgytų pradinėje ir vidurinėje mokykloje. Komisija jau paskelbė Rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų (2006/962/EB), kurioje pritariama tam, kad būtų vystomi tokie įgūdžiai, kaip gebėjimas taikyti matematinį mąstymą kasdienėse situacijose, bendras ekonomikos principų suvokimas ir gebėjimas planuoti bei valdyti savo gyvenimą. Taigi nacionalinės ir regioninės švietimo įstaigos turėtų apsvarstyti, kaip ekonominis ir finansinis švietimas galėtų būti įtrauktas į mokyklos programą.

4 principas. Finansinio švietimo schemos turėtų aprėpti bendrąsias priemones, skirtas informuoti visuomenę apie būtinybę gerinti finansinių problemų ir pavojų išmanymą.

Vartotojai ne visada žino, kad jie nepakankamai išmano finansų reikalus ir finansinę riziką, bet tai yra pirmasis žingsnis siekiant pradėti šviestis šiais klausimais. Šiuo aspektu informuojant visuomenę gali būti naudingos tokios priemonės kaip savarankiško žinių vertinimo klausimynai ir reklaminės kampanijos apie finansines žinias. Tuomet auditorijai galėtų būti nurodyta speciali finansinio švietimo medžiaga.

5 principas. Finansinių paslaugų teikėjai finansinį švietimą turėtų teikti sąžiningai, skaidriai ir objektyviai. Reikėtų užtikrinti, kad toks švietimas visuomet kuo geriau atitiktų vartotojo interesus.

Pasikonsultavus su vartotojų arba investuotojų atstovais, finansinių paslaugų sektorius turėtų būti skatinamas imtis iniciatyvų ir padėti plėtoti finansinį švietimą ir suteikti galimybę naudotis savo profesinėmis žiniomis. Tačiau visuomenę šviečiant finansų klausimais, šiame sektoriuje turėtų būti užtikrinta, kad bendrasis finansinis švietimas (informacija apie atskirus produktus) būtų aiškiai atskirtas nuo konsultacijų konkrečiam klientui apie tam tikrą produktą arba paslaugą. Ypač reikėtų atkreipti dėmesį į prekių ženklų nurodymą finansinio švietimo medžiagoje, kad būtų išvengta su tuo susijusios dviprasmybės.

6 principas. Finansinio švietimo instruktoriams turėtų būti suteikti ištekliai ir tinkamas mokymas, kad finansinio švietimo programas jie galėtų įgyvendinti sėkmingai ir pasitikėdami savimi.

Pagrindinė sėkmingo finansinio švietimo vystymo problema – suteikti daugiau galių instruktoriams, t. y. mokyti mokytojus. Tai taikytina ne tik mokyklų mokytojams, bet ir socialiniams darbuotojams, bankų tarnautojams, savanoriams ir kitiems su klientais dirbantiems asmenims, kurie turi mokyti taip, kaip būtų naudingiausia jų auditorijai. Todėl reikės parengti tinkamą naudoti mokymo medžiagą ir mokymo programas.

7 principas. Reikėtų skatinti suinteresuotųjų šalių veiklos koordinavimą nacionaliniu mastu siekiant aiškiai apibrėžti vaidmenis, palengvinti sąlygas dalytis patirtimi, racionalizuoti išteklius ir suskirstyti juos pagal svarbą. Siekiant palengvinti sąlygas keistis gerąja patirtimi, reikėtų didinti tarptautinį švietėjų bendradarbiavimą.

Reikėtų skatinti nacionalinių valdžios institucijų, finansinių paslaugų teikėjų, vartotojų grupių, švietimo įstaigų ir kitų suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimą teikiant finansinio švietimo paslaugas. Tai padėtų racionalizuoti tikslus, būtų geriau aprėpiamos skirtingos tikslinės grupės, ištekliai būtų racionalizuoti ir suskirstyti pagal svarbą, taip pat būtų skatinama daugiau mokytis iš patirties. Be to, praktikuojančių specialistų bendradarbiavimas ir jungimasis į tinklus tarptautiniu mastu galėtų išryškinti sritis, į kurias reikėtų atkreipti didesnę dėmesį, ir palengvinti sąlygas keistis gerąja patirtimi.

8 principas. Finansinio švietimo paslaugų teikėjai turėtų reguliariai vertinti ir prireikus atnaujinti administruojamas schemas, kad jas suderintų su tos srities gerąja patirtimi.

Finansinio švietimo paslaugų teikėjai turėtų numatyti, kad pagal programas būtų reguliariai vertinama pažanga ir tikslų įgyvendinimas. Gavus neigiamus rezultatus, jie turėtų apsvarstyti galimybę iš dalies pakeisti programą ir ją suderinti su standartais, kurių pasiekia pripažinti specialistai, turintys geriausios patirties.

Komisija nacionalines administracijas, finansinių paslaugų teikėjus, vartotojų organizacijas ir kitas suinteresuotąsias šalis ragina, kad, rengdamos nacionalines finansinio švietimo strategijas, pagrįstas tinkamomis finansinio švietimo programomis, jos vadovautųsi minėtais finansinio švietimo principais.

6. PLANUOJAMOS INICIATYVOS IR PRAKTINĖ PAGALBA

Nors, Komisijos nuomone, pirminė atsakomybė už finansinį švietimą ir toliau tenka valstybėms narėms, ne pelno agentūroms ir finansinių paslaugų teikėjams, ES gali padėti teikdama praktinę pagalbą. Komisija prioritetinėmis nustatė toliau nurodytas iniciatyvas.

- **Finansinio švietimo praktikuojančių specialistų tinklo sukūrimas** – galimybę jungtis į tinklus ir mokytis iš patirties palaiko daug suinteresuotųjų šalių. Siekdama tai dar labiau paskatinti, Komisija įsteigs finansinio švietimo ekspertų grupę, kurią sudarys valstybių narių valdžios institucijų (įskaitant švietimo ekspertus), finansinių paslaugų teikėjų, vartotojų organizacijų, o prireikus ir kitų grupių atstovai. Šios grupės tikslas bus dalytis gerąja finansinio švietimo patirtimi ir ją propaguoti; padėti Komisijai nustatyti finansinio švietimo paslaugų teikimo problemas; konsultuoti Komisiją dėl minėtų principų įgyvendinimo; stebėti finansinio švietimo rezultatus ir padėti vertinti šiame komunikate pateiktas priemones laikotarpiu iki 2010 m. Kvietimas teikti paraiškas dalyvauti šiame tinkle bus paskelbtas 2008 m. pradžioje.
- **Finansinė parama valstybėms narėms ir privatiems subjektams organizuojant nacionalines ir (arba) regionines konferencijas apie finansinį švietimą** – daugelis finansinio švietimo programų vykdomos vietos, regiono, o geriausiu atveju – nacionaliniu mastu. Iš esmės reikia, kad visuomenės informavimo renginiai vyktų kuo arčiau tikslinės auditorijos. Komisija labai skatina valstybes nares ir privačius subjektus organizuoti tokius renginius ir gali suteikti finansinę paramą ir užtikrinti Europos Komisijos dalyvavimą. Komisijos dalyvavimas suteikia gerą galimybę remti arba skatinti pastangas kurti nacionalinius finansinio švietimo forumus, propaguoti gerąją patirtį vietoje ir esamas iniciatyvas. Tokios konferencijos yra tinkamos finansinio švietimo klausimams nagrinėti, nes taip finansiniam švietimui suteikiamas impulsas, užtikrinamas jo matomumas ir dėmesys įvairiems jo aspektams.

- **Finansinio švietimo schemų ir tyrimų Europos Sąjungoje interneto duomenų bazės paskelbimas** – remdamasi 3.2 skirsnyje minėtų studijų išvadomis, Komisija sukurs visos ES finansinio švietimo schemų interneto duomenų bazę. Joje bus teikiama informacija apie projektus pagal jų geografinę vietą, temą, tikslinę auditoriją ir teikėjų kontaktinius duomenis. Duomenų bazėje taip pat bus sujungti atliktų finansinio švietimo ir finansinio raštingumo Europos Sąjungoje tyrimų rezultatai. Šios duomenų bazės paskirtis – sudaryti geresnes sąlygas naudotis gerąja patirtimi ir tyrimų išvadomis. Komisija dės visas pastangas, kad šie duomenys išliktų tikslūs. Siekdama apie šią duomenų bazę informuoti visuomenę, Komisija reguliariai skelbs naujienlaiškį, kad atkreiptų naudotojų dėmesį į naujus arba ypač vertus paminėti duomenų bazės duomenis. Interneto duomenų baze bus galima naudotis nuo 2008 m.
- **Finansinio raštingumo instruktorių mokymo modulis sukūrimas** – iniciatyva „Dolceta“ jau yra labai naudinga, nes suaugusiems dalyviams sudaromos palankesnės sąlygos įgyti finansų srities žinių. Tuo remdamasi, Komisija nuo 2008 m. pradžios pradės rengti finansinio švietimo modulį instruktorių mokymo reikmėms. Šis projektas bus vykdomas padedant Europos universitetų tęstinio švietimo tinklo pedagogams ir finansų ekspertams. Įgyvendinant šį „Dolceta“ modulį pradinio ir vidurinio ugdymo mokytojams bus suteikti parengti naudoti rinkiniai, taip pat internetinis mokymas, siekiant juos paskatinti ir jiems padėti į bendrąją mokymo programą savanoriškai įtraukti finansų klausimus. Visa medžiaga bus pritaikyta konkrečios šalies kultūrai. Sukūrus šį instruktorių mokymo modulį, nacionalinės vystymo komandos, kai įmanoma, dalyvaus instruktorių mokymo renginiuose, kuriuose reklamuos vartotojų švietimo medžiagą ir skatins instruktorius ją naudoti.

7. TOLESNI VEIKSMAI

Šis komunikatas yra viena iš daugelio mažmeninių finansinių paslaugų priemonių, nustatytų ataskaitoje „Bendroji rinka XXI a. Europai“, kurios tikslas – padidinti finansų rinkų integracijos naudą Europos piliečiams. Mažmeninių finansinių paslaugų srityje Komisija pagrindinį dėmesį skirs tam, kad vartotojai įgytų daugiau gebėjimų priimti pagrįstus sprendimus. Svarbus šio darbo elementas bus pastangos didinti finansinį raštingumą.

Komisija ir toliau stebės, kaip įgyvendinamos įvairios šiame komunikate bendrais bruožais aptartos iniciatyvos, ir vertins, ar jos atitinka pirmiau nurodytus tikslus. Be to, šios iniciatyvos bus išsamiai peržiūrėtos 2010 m.